

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Deres referanse

Vår referanse
17/00341-1

Vår dato
29.11.2017

Innspill til arbeidet med nye retningslinjer for sosionomutdanningen (RETHOS)

Fellesorganisasjonen (FO) er fagforeningen og profesjonsforbundet for 28.000 barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere.

Som det største profesjonsforbundet for sosionomer i Norge, så er FO både engasjert og opptatt av det arbeidet som programgruppen nå gjør for å sikre at kommende sosionomer har nødvendig sluttkompetanse etter endt utdanning. Vi er glad for muligheten til å komme med innspill i denne delen av prosessen.

I dette notatet vil vi gi noen overordnede innspill til programgruppas arbeid, samt noen konkrete forslag på:

1. tema/områder som vi mener studentene må ha bred/inngående kunnskap om,
2. noen områder vi mener studentene må ha kunnskap om/kunne beherske
3. og områder de må kjenne til.

FO har nylig gjennomført en spørreundersøkelse om utdanningen blant våre medlemmer. Vi vil avslutningsvis trekke frem noen relevante funn fra undersøkelsen som vi tror kan være av interesse for programgruppas arbeid.

Overordnet innspill

I en stadig mer spesialisert velferdsforvaltning mener FO at sosionomenes kompetanse er viktigere enn noen gang. Vi trenger en profesjon som har et helhetlig blikk, som kan være et bindeledd mellom ulike tjenester og som ivaretar brukerens behov. Det er derfor viktig at læringsutbyttebeskrivelsene for bachelor i sosialt arbeid gjenspeiler at dette er en generalistutdanning og ikke knyttet direkte opp mot en målgruppe. Samtidig erfarer FO at det er behov å knytte sosionomer tydeligere til noen felt i velferdstjenestene. Dette fordi vi erfarer at det ikke lenger er slik at sosionomer blir forstått som den naturlige kompetansen inn i tjenester der vi tidligere hadde hegemoni. Derfor mener FO det er svært viktig å tydeliggjøre noen av kjernefeltene til sosionomene gjennom læringsutbyttebeskrivelsene. Her tenker vi særlig på felt som NAV, kommunalt barnevern og innenfor rus og psykisk helse. Det er selvfølgelig utfordrende å

FO

Besøksadresse:
Mariboestgt. 13
0183 Oslo

Postadresse:
Pb. 4693 Sofienberg
0506 Oslo

Telefon:
02380

Telefaks:
94 76 20 18

e-post:
kontor@fo.no

www.fo.no

Bankgiro:
9001.06.35674

Bankgiro kontigent:
9001.08.71394

Foretaksnr.:
870 953 852 MVA

skulle ivareta generalistkompetansen, samtidig som spesifikke felt blir løftet fram gjennom læringsutbyttebeskrivelsene, men FO mener det er helt nødvendig å klare denne balansen. Det vil i praksis bety at noen nøkkelbegreper og kompetanseområder innenfor NAV, kommunalt barnevern og psykisk helse og rus må tydeliggjøres i læringsutbyttebeskrivelsene. Et eksempel på dette er arbeidsinkludering.

FO har derfor forventninger til at de nye retningslinjene blir mer konkrete på hva kompetansen til en sosionom skal være, slik at det blir helt klart at sosialarbeideren er en av de naturlige profesjonene som i fremtiden skal brukes i møtet med samfunnets utfordringer og problemer.

For at vi skal få en så god utdanning som mulig er det også viktig at programgruppen kommenterer at sosionomutdanningen ligger i en lavere finansieringskategori enn sammenlignbare utdanninger. Manglende autorisasjon for sosionomer er også et krav FO mener bør ligge til grunn for sosionomutdanningen.

Utover dette mener ikke FO det er behov for store endringer i studiets fagsammensetning og målsettinger. Dagens rammeplan kan i stor grad ligge til grunn for de nye retningslinjene som skal utarbeides. Det er derimot mulig at oppbyggingen av studiet bør arbeides med. Der tenker vi blant annet på praksis og antall studietimer.

Formålet

FO mener formålet til sosionomutdanningen fortsatt skal være å utdanne reflekterte og brukerorienterte sosionomer som er kvalifiserte til å arbeide med å forebygge, løse og redusere sosiale problemer. Og at utdanningen skal forberede studenten til å bistå barn, unge, voksne, eldre, grupper og lokalsamfunn i deres innsats for bedre livsvilkår og livskvalitet.

Utdanningen skal gi kompetanse til å arbeide endringsrettet og ressursorientert i møtet med individer, grupper og samfunn.

Holistisk perspektiv

For FO er det viktig at studentene ved endt bachelorutdanning har en grundig forståelse for sosialt arbeids kjerne og identitet, og kan uttrykke det unike med sosialt arbeids helhetsforståelse sammenlignet med andre profesjoner. Dette handler om at individ, grupper og samfunn skal ses i en samfunnsmessig sammenheng og i lys av livssituasjonen som vedkommende befinner seg i. Det unike med sosionomens helhetsforståelse er bredden, der forståelsen for individ- og gruppepsykologi, sammen med samfunnsvitenskapelig forståelse av samfunnsprosesser, politisk forståelse, juridisk kompetanse og teorier innenfor sosialt arbeid gir en helhetlig forståelse av hvordan sosiale problemer oppstår og hvordan de kan løses og reduseres.

Helhetsforståelse betyr at sosionomen blant annet:

- Har kunnskap om og forståelse for hvordan samfunnsmessige strukturer og prosesser skaper og vedlikeholder sosiale problemer på både individ- og samfunnsnivå.
- Har kunnskap om generelle forvaltningsmessige prinsipper og aktuelle lover og rettigheter.
- Kjenner hovedmål og virkemidler i politikken, kunne vurdere disse kritisk og kunne virke som premissleverandør for beslutninger i hjelpeapparatet og overfor politiske myndigheter.
- Har oversikt over hjelpeapparatet og kunne anvende det i arbeidet med å redusere sosiale problemer i samarbeidet med andre yrkesgrupper og brukere/klienter.
- Har kjennskap til andre aktuelle yrkesgrupper, har forståelse for hvilke kompetansebidrag de ulike profesjonene har for å løse, redusere og forebygge sosiale problemer, og har en utviklet evne til tverrfaglig samarbeid.
- Har et helhetlig blikk og er et bindeledd mellom ulike tjenester som ivaretar brukerens behov.

Praksis og ferdighetstrening

For FO er det et viktig prinsipp at utdanningen i stor grad skal baseres på praksis. FO mener det bør være minimum to praksisperioder, en periode i første studieår og en i tredje studieår. I tillegg er det helt avgjørende at studentene tilbys ferdighetstrening i små grupper.

Utover dette mener vi at dagens læringsutbyttebeskrivelser er gode.

Viktige tema og fagområder i studiet

Følgende tabell gir en oversikt over noen aktuelle tema og fagområder som FO mener er viktige i studiet. Tabellen er utarbeidet av profesjonsrådet for sosionomer, og er ikke uttømmende.

Bred kunnskap/inngående kompetanse

- Velferdsstaten, tjenester og forvaltning – i vid forstand (inkludert barnevern og andre velferdstjenesteområder) - systemforståelse
- Normalitet, avvik, stigma, marginalisering og marginaliseringsprosesser – overordnede perspektiver som har betydning for forståelse av sosiale problemer og marginaliseringsprosesser på individ og samfunnsnivå
- Person-i-situasjon, kontekst – person i relasjon til sine «system» (både nettverk og tjenesteområder), hvordan systemer fungerer sammen (også på individ og gruppenivå), familiearbeid/relasjonsområder
- Sosialt arbeids teori og metode (relasjon, myndiggjøring, marginalisering,
- Verdigrunnlag og etiske problemstillinger → identifisere, reflektere, håndtere
- Kartleggingskompetanse – helhetlig kartlegging og vurdere hensiktsmessige handlingsalternativer

<ul style="list-style-type: none"> • Råd og veiledning i forbindelse med ulike livsområder, f.eks. økonomi, relasjon, mestring m.m. • Endringsarbeid, kommunikasjon- og relasjonskompetansen • Betydningen av et helhetsperspektiv – (person-i-situasjon), livsverdier, seksualitet, livssyn, livsfaser, etc. • Juridisk kompetanse; forvaltning, faglig skjønn etc • Metodiske tilnærminger i faget • Identifisere og håndtere nye samfunnsutfordringer – som får betydning på individnivå – teknologi, globalisering, politiske og ideologiske standpunkt som virker marginaliserende • Barnevern • Arbeidsinkludering,
<p>Har kunnskap/kan beherske/kan reflektere kritisk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kritisk refleksjon og kritisk metode (krevende, som skal videreutvikles) • Utviklingspsykologi, makt/avmakt, anerkjennelse, kulturforståelse, • Utfordringer når fag møter praksis • Reflektere kritisk over konsekvenser av et individualisert samfunn - solidaritet
<p>Kjenner til/kan reflektere over</p> <ul style="list-style-type: none"> • Historisk utviklingstrekk i faget og utviklingen av velferdsstaten → sentrale reformer • Grønt sosialt arbeid

Utdrag fra FOs medlemsundersøkelse om utdanning

FO sendte ut en undersøkelse om utdanning til 24774 medlemmer i løpet av høsten 2017. 6000 medlemmer svarte, og av dem var det godt over 2100 ferdigutdannede sosionomer. Vi vil her gjengi noen av svarene fra medlemmene våre fordi vi tror det kan være nyttig for arbeidsgruppa i deres arbeid. Vær oppmerksom på at tallene ikke er grundig analysert, og at medlemmene som har svart har gått på ulike høgskoler/universitet og at det kan være mange år siden de har utdannet seg. De fleste som har svart har en utdanning som ble avsluttet mellom 1990 og 2017. ta kontakt om dere har spørsmål om undersøkelsen.

Praksis

I undersøkelsen ble det blant annet spurt om:

I hvilken grad opplevde du at studiet balanserte forholdet mellom teori og praksis på en god måte?

Sosionomene (N=2156) svarte følgende:

Tilfredshet	Prosent
I svært stor grad	5,9%
I stor grad	47,5%
I liten grad	36,4%
I svært liten grad	5,8%
Vet ikke	4,4%

Over 50 % av FOs sosionommedlemmer som svarte på undersøkelsen mener altså at studiet balanserer teori og praksis godt, men det er samtidig over 40 % som sier at studiet ikke gjør det. Undersøkelsen til FO gir ingen årsaksforklaringer, men vi kan i alle fall poengtere at de nye retningslinjene må være tydelige på hva som forventes av studiene i forbindelse med å se på balansen mellom praksis og teori.

I undersøkelsen etterspurte vi også hva de ulike medlemmene tenkte om praksis. Svarene viste er at det er tydelig at medlemmene som svarte mener at:

- Undervisningen må i større grad skje i samarbeid med sosialarbeiderne i praksisfeltet (91,4 % er helt eller ganske enige i dette)
- Forskingen på høgskolene må i større grad skje i samarbeid med det lokale tjenesteapparatet (83,7 % er helt eller ganske enige i dette)
- Lærerne må i større grad ha tid til å hospitere i praksisfeltet (86,8 % er helt eller ganske enige i dette)
- Lærerne må i større grad delta i fagutviklingsprosjekter med praksisfeltet (83,8 % er helt eller ganske enige i dette)
- Utdanningsinstitusjonene må samarbeide mer med praksisfeltet om overgangen fra student til yrkesaktiv (83,8 % er helt eller ganske enige i dette).
- Det må bli bedre og mer systematisk utdanning av praksisveiledere (85,1 % er helt eller ganske enig i dette).

90,4 % mener at det bør være minst to praksisperioder. FO har også ment dette tidligere, og mener det bør være en praksisperiode i starten av utdanningen og en lengre periode i slutten av utdanningen.

Utdanningens relevans for arbeidsfeltet

Undersøkelsen spurte vi medlemmene om hvor relevant studiet er for ulike sektorer. Igjen gir ikke undersøkelsen noen forklaringer, og det er viktig å huske på at dette kun er et blikk på hva ulike medlemmer tenker om relevansen for utdanningen i de ulike sektorene. Det er ikke sikkert medlemmene som har svart har erfaring med å jobbe i de ulike sektorene. Tabellen under viser hva sosionommedlemmene som har svart på undersøkelsen mener om utdanningens relevans for ulike sektorer.

Utdanningens relevans for	I svært stor grad	I stor grad	I liten grad	I svært liten grad	Vet ikke	N	Svært stor/ stor grad	Liten/ svært liten grad
Rusomsorg	36,8	52,3	8,0	1,1	1,8	2123	89,1	9,1
Kriminalomsorg	30,8	53,7	10,1	1,8	3,6	2111	84,5	11,9
NAV	37,7	46,7	8,6	2,3	4,5	2133	84,4	10,9
Familievern	28,6	55,1	11,0	1,7	3,7	2115	83,7	12,7
Andre velferdstjenester	25,8	57	7,7	1,1	8,3	2107	82,8	8,8
Psykisk helse**	29,7	51,6	14,4	1,7	2,5	2127	81,3	16,1
Barnevern	23,4	56,6	14,5	1,5	3,9	2122	80	16

Utdanningens relevans for	I svært stor grad	I stor grad	I liten grad	I svært liten grad	Vet ikke	N	Svært stor/ stor grad	Liten/ svært liten grad
Oppfølging og arbeidsinkludering	29,4	50,6	12,9	2,5	4,6	2113	80	15,4
Boligsosialt arbeid og hjemmebaserte tjenester *	25,4 (22,2)	51,2 (50,3)	14,4 (17,6)	2,9 (3,1)	6,1 (6,7)	2111 (2100)	76,6	17,3
Arbeid i organisasjoner	19,8	53,4	15,5	2,2	9,1	2106	73,2	17,7
Administrativt arbeid i offentlig forvaltning	18,7	46,7	22,6	4,8	7,2	2110	65,4	27,4
Arbeid i skolesektoren og PP-tjenesten	13,8	45,3	28,1	7,0	5,8	2115	59,1	35,1
Arbeid i høgskole/ universitet forskning	15,7	40,6	27,4	6,2	10,2	2108	56,3	33,6
Arbeid i etater, direktorater og departementer	14,5	40,8	26,0	6,4	12,3	2112	55,3	32,4
Somatiske helsetjenester og sykehus	13,0	39,4	29,2	12,5	5,8	2113	52,4	41,7
Personer med ulike funksjonsnedsettelse	6,9	35,9	38,4	12,7	6,1	2110	42,8	51,1
Eldreomsorg	7,8	31,3	38,6	15,8	6,4	2110	39,1	54,4
Arbeid i privat næringsliv***	7,8	28,2	34,0	13,1	16,9	2103	36	47,1
Psykisk utviklingshemmede	5,9	25,7	44,8	18,4	5,2	2109	31,6	63,2

Tallene er prosent av de spurte. Radene er sortert etter hvor fornøyde de er (den grønne kolonnen som er slått sammen av kolonnene I svært stor grad og I stor grad).

*ble spurt om to ganger, **begrepet psykiatri ble brukt i spørreundersøkelsen, *** ikke spesifisert hva som menes med dette.

Dersom vi skal tolke disse resultatene kan det tyde på at medlemmene mener utdanningen er relevant for sosialt arbeid innenfor rusomsorg, kriminalomsorg, NAV, familievern, velferdstjenester, psykisk helse, barnevern, oppfølging og arbeidsinkludering og boligsosialt arbeid. Dette er også kjerneområdene som sosionomer arbeider innen og det kan tolkes som at utdanningen nå anses som relevant, og at det derfor ikke bør endres for mye i hva som undervises i utdanningen.

Samtidig ser vi i tabellene under at en tredjedel mener utdanningen er middels eller dårlig tilpasset arbeidsoppgavene man møter i yrkeslivet, og at en tredjedel mener at sosionomkompetansen blir middels eller dårlig anerkjent av kolleger. Dette kan tolkes som at medlemmene som har svart mener at utdanningen har et potensiale til å bli mer relevant.

Hvordan mener du utdanningen passer med arbeidsoppgavene sosionomer møter i yrkeslivet? (N=2140)

Tilfredshet	Prosent
Svært godt	17,2
Godt	46,7
Middels	30,2
Dårlig	3,6
Svært dårlig	0,7
Vet ikke	1,7

Hvordan opplever du at kompetansen til sosionomer er anerkjent på din arbeidsplass? (N=2 142)

Tilfredshet	Prosent
Svært godt	24,0
Godt	38,4
Middels	25,9
Dårlig	7,5
Svært dårlig	2,1
Vet ikke	2,1

Lykke til!

FO gleder seg til å følge arbeidet til programgruppa. Dersom dere ser det som nyttig å diskutere våre innspill, erfaringer og forslag nærmere, så stiller vi gjerne på et møte.

Med vennlig hilsen

Mimmi Kvisvik
Forbundsleder

Andreas Pedersen Kikvik
Rådgiver